

**РАБОТЕН МАТЕРИАЛ
ЗА КООРДИНАЦИОННИЯ СЪВЕТ НА КНСБ
03-04 юли 2014 г.**

ОТНОСНО: Стратегията на КНСБ по решаването на проблемите на ранното пенсиониране на заетите в I и II категория труд в развитието на реформата.

КНСБ е изразила становище против самоцелното ограничаване на възможностите за ранно пенсиониране, още повече, че погледът на политиците е вторачен единствено в правата на работещите от индустриалния сектор. Резервите по този въпрос, според КНСБ са държавния сектор – системите на МО, МВР и др. Там, вместо мерки за удължаване трудовия живот, респективно въвеждане изискване за пенсионна възраст за всички лица, за които такава не се прилага, през 2014 г. беше отменена първата и много плаха стъпка по отношение на заетите в армията.

КНСБ счита, че **ЕК трябва да бъде нарочно информирана, че данните на Националния осигурителен институт показват, че средната възраст на която са се пенсионирали работещи от индустрията, с право на ранна пенсия през 2012 г. е 61.9 години, а през 2013 – 62,4 години.**

Въпреки искането да се спре увеличаването на пенсионната възраст за всички категории осигурени лица в предстоящите 5-6 години КНСБ е категорична, че по отношение на реда за пенсиониране на работещите в специалните ведомства и приравнените към тях е крайно време да се въведе пенсионна възраст и то незабавно. Това виждане на Конфедерацията е споделено в реакцията на синдиката по повод специфичните препоръки в тази сфера.

РАННОТО ПЕНСИОНИРАНЕ КАТО ГОРЕЩ ПРОБЛЕМ НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО

В своята вътрешна дискусия по ранното пенсиониране КНСБ признава, че сравнителният анализ на европейските законодателства сочи България като държавата в ЕС с най-ниска пенсионна възраст за ранно пенсиониране на работещите при първа и втора категория труд. Ясно е, че причината се корени основно в липсата на обвързка между установените в 2000 година пенсионна възраст и съответно точките като сбор от стаж и възраст и изискванията за стаж и възраст за общата трета категория труд. Така при едно сериозно увеличение на изискванията за стаж и възраст по трета категория труд, изискванията за пенсиониране на категорийните работници не са преразглеждани от 12 години. Това разтвори ножицата между пенсионната възраст и стажа на тези две съвкупности и практически установената със закона разлика от 8 години за първа и 3 за втора категория труд останаха само на хартия. Разбира се за периода на действие на § 4 и възможността да се получи пенсията от първия стълб по-рано, независимо че става дума за по-дълъг период от време този факт не представляваше пречка нито за правата на хората, нито за функционирането на дружествата за ДЗПО, нито за институциите и политиците.

Според сега действащия Кодекс за социално осигуряване от 1 януари 2015 г. категорийните работници трябва да получават срочна пенсия за ранно пенсиониране от професионалния пенсионен фонд, в който са осигурени, докато навършат общата пенсионна възраст.

НО:

В момента мъжете, работещи първа категория труд, имат право да се пенсионират 11 години по-рано от трета категория, а жените -13 години, но само ако са изпълнили изискванията и за количество категориен и общ осигурителен стаж.

За втора категория правото на пенсия възниква 6 години по-рано при мъжете и 8 години по-рано при жените, също при изпълнение на критериите за стаж.

Проблемът, който законодателно е решен към момента по начин, който не удовлетворява и чието пререшаване не търпи отлагане е, как и за сметка на какви средства ще се изплащат пенсиите на категорийните работници, които след 31 декември 2014 г. могат и ще пожелаят да се пенсионират по-рано.

Различията в стажа и комбинациите на осигуряването не са лесни за идентификация, доколкото стажът преди 1997 г. е единствено в трудовите книжки на лицата. Но все пак може да се направи някакво условно разделение по признак на осигуряването на работещите тежък и вреден труд на три групи.

В първата попадат хората, чийто категоричен стаж е от преди 2000 г., когато професионалните фондове не са съществували. КНСБ намира за логично такива лица да получават пенсиите си от НОИ, което е безспорно ако те се пенсионират при условията на общата пенсионна възраст и стаж. **Но правата на такива хора на ранна пенсия не са уредени никъде в действащото законодателство. Точно обратното – излиза, че те нямат право на ранна пенсия (виж § 4 ПЗР КСО). Това не е маловажен проблем, който трябва да бъде решен.**

Втората група - работници, които са се осигурявали за ранна пенсия и в държавната система, и в професионален фонд. Тук може да има много под групи в зависимост от продължителността на осигуряването в професионален фонд след 2000 година. Този проблем не е свързан само с настоящия момент и възможното отпадане на § 4 ПЗР КСО от 1 януари 2015 г..

Третата група - работници, които имат вноски за първа или втора категория труд само в професионални фондове, т.е. категоричният им стаж е започнал след 2000 г., или пък имат и преди това, но от създаването на ППФ и до сега са трайно осигурявани за ранна пенсия във втория стълб. Тук също могат да се открояват различни под групи, например в зависимост от натрупванията в индивидуалните партиди на лицата, но този допълнителен признак, който иначе има много голямо значение следва да бъде съобразяван при обсъждането на материалния израз на ранното пенсиониране, а именно – размерът на срочната пенсия.

Друг важен въпрос, който при отпадането на § 4 ПЗР КСО отваря законова „дупка“ са изискванията за общия осигурителен стаж на категорийните работници. **КНСБ намира, че запазването на точковата система за работещите от I и II категория е единствено подходящо решение и този подход трябва да се запази.**

В контекста на изискванията за стаж и възраст стои и въпросът за срокът, през който лицата могат да получават срочна пенсия за ранно пенсиониране, т.е. за разликата между възрастта за I и II категория и тази за трета. Известно е, че разпоредбата на Член 168 КСО регламентира един определен подход на сближаване на сегашната разлика от 11 и 13 години за първа и 6 и 8 години (мъже/жени) за втора категория труд. Предвижда се постепенно – с по 6 месеца скъсяване на сегашните срокове до достигането на посочената в други текстове на КСО (дял втори) продължителност на срочната пенсия – 8 години по-рано за първа и 3 – за втора.

Този въпрос КС на КНСБ следва да разгледа и обсъди в контекста на заявката за преустановяване нарастването на пенсионната възраст за всички категории труд.

В този контекст следва да се имат предвид и следните данни: средният фактически осигурителен стаж, положен при първа категория труд (нови пенсионери – 2013 г.) е около 34,1 години, а за жените – около 35,4. Фактическата възраст на пенсиониране при мъжете, работещи в първа категория труд (данни на НОИ за 2013 г – нови пенсионери) е 64,7 години (мъже) и 61,5 години (жени) (Статистически годишник Пенсии 2013, стр. 180). Тези данни, разбира се не дават информация за конкретните лица, те са средни и дори малко шокират. Нито пък дават информация дали тези хора са ползвали права от втория

стълб (средства от индивидуалните си партии, например), но те дават представа за ползването на правата.

Решително значение има въпросът за размера на срочната пенсия. Той отново ни връща към различните групи и подгрупи осигурени лица и е в голяма зависимост от това кой, къде и за колко време се е осигурявал, на каква възраст ще ползва правата си. За членовете на ППФ много важно е каква е сумата, натрупана по индивидуалната партида на всеки човек. Тук трябва да се търси едно балансирано и справедливо решение, което да се придържа към оценка на приноса на хората, с оглед техния осигурителен стаж и възраст, т.е. продължителност на осигуряването. Внимателно трябва да се прецени как да се постъпи когато се окаже, че няма редовни вноски от работодателите, или просто поради ниска заплата и други причини средствата в техните партии са недостатъчни и не могат да достигнат дори и минималния размер на пенсията на осигурителен стаж и възраст от ДОО. Капиталовите схеми не са обвързани с гарантирани минимални размери на срочните пенсии, защото те се базират на „дефинирани вноски“, а не на „дефинирани пенсии“. Този принцип на функциониране на капиталовите схеми от втория стълб, наред с отсъствието на каквито и да било елементи на солидарност в осигуровката, доколкото е валиден и за универсалните фондове трябва да бъде едно от направленията, по които КНСБ следва да размисли и да търси подобрения и промени в контекста на бъдещите мерки за развитие на пенсионната реформа.

Не на последно място при търсенето на устойчивото бъдеще за ранното пенсиониране и правата на хората, полагащи труд в условията на I и II категория труд стои въпросът за утвърдената от КС на КНСБ Схема за изграждане на Индустиален фонд за ранно пенсиониране, който да функционира в условията на солидарност и „под шапката“ на универсалния първи стълб на пенсионната система, с оглед минимално възможните разходи за неговото изграждане и функциониране. Принципното политическо решение на синдиката е налице, но настоящата политическа, икономическа и институционална среда е особено подходяща за да се постигне необходимото единство за създаването на подобна алтернатива. Все пак КС може и следва да възложи този въпрос да бъде в списъка от искания и намерения на КНСБ в развитието на пенсионната реформа. Разбира се тук ще се сблъскат интересите на дружествата, които сега управляват ППФ-та, но може да се намери подходящ подход, при който да се регламентира в подходящ момент и се стартира с една такава алтернатива - солидарен фонд, който да бъде обект на избор, наред с всички действащи ППФ-та за всички новопостъпващи на работни места, които попадат в категория. Този подход не изглежда конфликтен и би могло на такава база да се обсъдят възможните варианти с всички заинтересовани институции и организации и да се прецени как и кога може да се случи и най-важното как да бъде регламентиран нормативно.